

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การปรับตัวทางสังคมของคนพิการในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้รูปแบบในการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาจากหนังสือ บทความ วารสาร ทฤษฎี แนวความคิด ผลการวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสาร ตลอดจนสถิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. การวิจัยภาคสนาม (Field Work Research) โดยใช้ประชากรคนพิการที่เข้ารับการฝึกอาชีพในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ จำนวน 6 แห่ง ของกรมประชาสงเคราะห์

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ใช้การรวบรวมข้อมูลสนามที่สำคัญ 2 วิธี คือ

1. การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งถูกสร้างขึ้นมาจากการทบทวนวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำความรู้ที่ได้มาสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการศึกษา แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามข้อมูลทั่วไปของคนพิการ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลและสังคมของคนพิการ

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับการปรับตัวทางสังคมของคนพิการ

ลักษณะแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาเป็นคำถามปลายปิด โดยในส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 ใช้เทคนิคการวัดแบบ Likert Scale ซึ่งกำหนดตัวไว้ 5 ข้อ โดยข้อความต่าง ๆ ที่ใช้วัดตัวแปรนั้น จะมีทั้งข้อความเชิงบวก (Positive) ซึ่งหมายถึงข้อความนั้นสอดคล้องกับความหมายของตัวแปรที่ต้องการวัดและข้อความเชิงลบ (Negative) ซึ่งหมายถึง ข้อความนั้นตรงกันข้ามกับความหมายของตัวแปรที่ต้องการวัด ยกเว้นคำถามในส่วนที่ 2 ข้อ 2.3 ในเรื่องการนับถือตนเอง (Self - esteem scale) ใช้มาตรวัดของ Rosenberg (1965) ซึ่งกำหนดการวัดไว้ 4 ข้อ

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interviews) โดยการสัมภาษณ์คนพิการที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อทราบข้อเท็จจริงและเหตุผลต่าง ๆ ในการปรับตัวทางสังคม

การทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยทดสอบความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พิจารณาตรวจสอบโครงสร้าง ลักษณะภาษา และการวัดสัจจุตมหาย จากนั้นจึงนำแบบสอบถาม จำนวน 15 ชุด ไปทดลองสอบถามกับคนพิการในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการพระประแดง ของกรมประชาสงเคราะห์ ซึ่งเป็นคนพิการที่ไม่ใช่ประเภทความพิการทางการเคลื่อนไหว จากนั้นจึงนำแบบสอบถามชุดดังกล่าวมาปรับปรุง เพื่อเป็นแบบสอบถามที่จะใช้ในการวิจัยภาคสนามต่อไป

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาคครั้งนี้ ได้แก่ คนพิการประเภทความพิการทางด้านเคลื่อนไหว ซึ่งสมัครเข้ารับการศึกษาฝึกอาชีพในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการของกรมประชาสงเคราะห์ จำนวน 6 แห่ง ดังนี้

1. ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
2. ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
3. ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการทองพูน - เผ่าพันธ์ จังหวัดอุบลราชธานี
4. ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการหยาดฝน จังหวัดเชียงใหม่
5. ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการภาคใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราช
6. ศูนย์บริการสวัสดิการสังคมเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ จังหวัดลพบุรี

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการแจกแบบสอบถามให้คนพิการในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการเป็นผู้ตอบทุกคน โดยอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามในกลุ่มชั้นฝึกอาชีพแต่ละสาขาที่ละสาขาวิชาที่ฝึกอาชีพ ในกรณีคนพิการที่ไม่ได้ศึกษา หรือไม่รู้หนังสือ ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฟื้นฟูฯ หรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ผลปรากฏว่ามีคนพิการเข้ารับการศึกษาฝึกอาชีพจำนวนทั้งสิ้น 453 คน เป็นคนพิการประเภทด้านเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 329 คน คิดเป็นร้อยละ 72.63 ของคนพิการที่เข้ารับการศึกษาฝึกอาชีพ จำนวน 124 คน ร้อยละ 27.37 เป็นคนพิการประเภทอื่น ๆ ที่ไม่เข้าข่าย เช่น พิการมือ แขน เป็นไม้ ตามตารางจำนวนประชากรที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนประชากรที่ใช้ในการศึกษา

รายชื่อหน่วยงาน	จำนวนผู้เข้ารับฝึกอาชีพ	ประชากรกลุ่มที่ศึกษา	คนพิการด้านอื่นๆ ที่ไม่เข้าข่าย
1. ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ	115	84	31
2. ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น	109	75	34
3. ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการหายาดพน จังหวัดเชียงใหม่	55	38	17
4. ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการภาคใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราช	44	27	17
5. ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการทองพูน - เผ่าพนัส จังหวัดอุบลราชธานี	64	45	19
6. ศูนย์บริการสวัสดิการสังคมเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ จังหวัดลพบุรี	66	60	6
รวม	453	329	124

2. การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยการสุ่มตัวอย่างคนพิการประเภทความพิการด้านเคลื่อนไหว ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ แห่งละ 5 คน โดยการเลือกจากกลุ่มสาขาฝึกอาชีพกลุ่มละ 1 - 2 คน ตามสาขาอาชีพที่เปิดสอนในศูนย์ฟื้นฟูฯ นั้น ๆ เพื่อใช้ประกอบการอธิบายการปรับตัวทางสังคมของคนพิการ

หลักเกณฑ์การวัดตัวแปร

ในการศึกษาตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ได้กำหนดเกณฑ์การวัดตัวแปรดังนี้

1. การวัดตัวแปรอิสระ

1.1 ระดับความพิการ วัดจากความสามารถในการเคลื่อนไหว 2 ระดับคือ

ระดับดี หมายถึง การเคลื่อนไหวได้ดีตามความคิดของคนพิการ ในการประกอบกิจวัตรประจำวัน ทั้งไม่มีและมีอุปกรณ์ เครื่องช่วย

ระดับไม่ดี หมายถึง การเคลื่อนไหวที่ต้องใช้อุปกรณ์เครื่องช่วยอย่างมาก เช่น รถเข็น หรือต้องให้บุคคลอื่นช่วยเหลือในการทำ กิจกรรม

- 1.2 ระยะเวลาความพิการ วัดจากจำนวนปีที่พิการ ความพิการไม่เกิน 3 ปี เป็นระยะเวลาความพิการสั้น ความพิการเกิน 3 ปีขึ้นไป เป็นระยะเวลาความพิการยาว
- 1.3 ครอบครั้ว กำหนดจากคำจำกัดความของคำว่า ครอบครั้วขยาย และ ครอบครั้วเดี่ยว
- 1.4 เครือข่ายทางสังคม วัดจากจำนวนและความถี่ในการปะทะสังสรรค์กับ บุคคลหรือกลุ่มคนในสังคม ได้แก่ ครอบครั้ว ญาติ เพื่อน เจ้าหน้าที่ของรัฐ
- 1.5 บทบาทคนป่วย วัดจากความถี่ในการพึ่งพาคนอื่นในกิจวัตรประจำวัน และความถี่ในการเรียกร้องความสนใจ
- 1.6 การนับถือตนเอง ใช้มาตรวัดการนับถือตนเอง (Self - esteem scale) ของ Rosenberg (1965)
2. การวัดตัวแปรตาม ในด้านการปรับตัวทางสังคมประกอบด้วย
  - 2.1 การปรับตัวกับเพื่อน วัดจากความถี่และความขัดแย้งในการปะทะสังสรรค์
  - 2.2 การปรับตัวกับเจ้าหน้าที่และครู วัดจากความถี่ในการปะทะสังสรรค์
  - 2.3 การปรับตัวกับคนมาเยี่ยมหรือคนแปลกหน้า วัดจากแนวโน้มและความถี่ในการปะทะสังสรรค์
  - 2.4 การเข้าร่วมกิจกรรม วัดจากความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมทั้งภายใน และภายนอก
  - 2.5 การปรับตัวกับกฎระเบียบภายในศูนย์ฟื้นฟู วัดจากความโอนเอียงในการฝ่าฝืนระเบียบปฏิบัติ

2.6 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับตัว วัตถุประสงค์ในการวัดจากความถี่ในการสนใจและแหล่งที่มาของข่าวสารข้อมูล

3. การประเมินค่า ในการวัดหัวข้อเครือข่ายทางสังคม บทบาทคนป่วย การปรับตัวทางสังคมทั้ง 6 ข้อ ใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Likert Scale) 5 ระดับ จากพฤติกรรม การปฏิบัติของคนพิการ คือ

ไม่เคย	มีค่าคะแนนเท่ากับ	1
นาน ๆ ครั้ง	"	2
บางครั้ง	"	3
บ่อย	"	4
บ่อย ๆ ครั้ง	"	5

สำหรับคำถามในเชิงลบคะแนนจะให้ในทางกลับกัน คือ 5,4,3,2 และ 1 ตามลำดับ

ในหัวข้อ การนับถือตนเอง ใช้มาตราส่วนประเมินค่าจากมาตราวัดของ Rosenberg 4 ระดับ คือ

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	มีค่าคะแนนเท่ากับ	1
ไม่เห็นด้วย	"	2
เห็นด้วย	"	3
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	"	4

สำหรับคำถามในเชิงลบคะแนนจะกลับกันเช่นเดียวกัน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ทราบว่าคนพิการเป็นบุคคลลักษณะใดและมีการปรับตัวทางสังคมมากหรือน้อยเพียงใดนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดที่จะใช้วิธีทางสถิติ โดยใช้ตัวกลางเลขคณิตหรือค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) เพื่อช่วยอธิบายให้ทราบถึงความแตกต่างที่ต้องการศึกษา โดยมีเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

4.1 นำคะแนนที่คนพิการตอบในแต่ละประเด็นในด้านเครือข่ายทางสังคม บทบาทคนป่วย การนับถือตนเอง และการปรับตัวทางสังคมทั้ง 6 ด้าน มารวมกันในแต่ละประเด็นหัวข้อ นำคะแนนที่ได้รวมกันในแต่ละประเด็น มาหาค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) ซึ่งจะเป็นค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มประชากรทั้งหมด

4.2 คะแนนรวมของแต่ละบุคคลในแต่ละประเด็นหัวข้อที่ต่ำกว่าหรือเท่ากับ ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมของ ($\bar{x}$) กลุ่มประชากรในแต่ละประเด็นหัวข้อ กำหนดให้มีลักษณะส่วนบุคคล และการปรับตัวทางสังคมที่ต่ำ ส่วนคะแนนรวมของแต่ละบุคคลในแต่ละประเด็นหัวข้อสูงกว่าค่าคะแนนเฉลี่ยรวมของกลุ่มประชากรแต่ละประเด็นหัวข้อ กำหนดให้มีลักษณะส่วนบุคคลและการปรับตัวทางสังคมสูง

การประมวลผลข้อมูล

หลังจากได้แบบสอบถามคืนแล้ว จะนำผลมาประมวลด้วยคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล โปรแกรมสถิติทางสังคมศาสตร์ (SPSS_{pc}) เพื่อนำผลมาอธิบายและตีความ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลทั่วไปใช้อัตราส่วนร้อยละ
2. ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลและการปรับตัวทางสังคม คำนวณหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. ใช้การทดสอบไคสแควร์ (chi - Square test) เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามในการพิสูจน์สมมุติฐาน
4. ทดสอบค่าระดับความสัมพันธ์ด้วยค่า Cramer's V โดยกำหนดระดับของความสัมพันธ์ของตัวแปร 2 ตัว ไว้ดังนี้ (ชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประเสริฐ, 2537 : 120)

ค่า "0" หมายถึง สองตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์กัน (no association)

ค่า .01 - .25 หมายถึง สองตัวแปรมีความสัมพันธ์กันบ้าง (weak association)

ค่า .26 - .55 หมายถึง สองตัวแปรมีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง (moderate association)

ค่า .56 - .75 หมายถึง สองตัวแปรมีความสัมพันธ์สูง (strong association)

ค่า .76 - .99 หมายถึง สองตัวแปรมีความสัมพันธ์สูงมาก (very strong association)

ค่า "1" หมายถึง สองตัวแปรมีความสัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์ (perfect association)